

Scenarios Ahead for the Negotiations between the Islamic Republic of Iran and the United States during Donald Trump's Second Presidential Term

Behrooz Taslimikar

Ph.D. in Strategic Defense Management, Faculty of Defense, Supreme National Defense University, Tehran, Iran

Email: behrooztaslimikar@gmail.com

Abstract

The negotiations between Iran and the United States in the current geopolitical context of the region and the international system are influenced by multiple variables, including the U.S. power structure, the economic needs of the Islamic Republic of Iran, the security concerns of the Zionist regime, and China's economic and geopolitical interests. The outcomes and consequences of these negotiations are highly significant for the interests of regional and global actors. Using scenario planning based on the importance-uncertainty matrix, this study sought to answer the main research question: "What scenarios lie ahead for the negotiations between the Islamic Republic of Iran and the United States?" This was an applied-developmental study using a mixed-methods approach and a descriptive-analytical method. Data were collected through library research and field methods, including interviews and questionnaires. The qualitative data were analyzed using content analysis, while the quantitative data were analyzed using SPSS. The questionnaire's validity was assessed using content validity, and its reliability was evaluated using Cronbach's alpha. Ultimately, environmental analysis and the identification of active and influential actors led to the identification of nine key variables. By determining the degree of influence (importance) and the level of uncertainty of each variable, four scenarios—Bitter Agreement, Strategic Compromise, Crisis Escalation, and Stalling Game—were identified. Finally, the study presented the drivers, consequences, stakeholders, and strategic options for the Islamic Republic of Iran.

Keywords: Futures Studies, Scenario Planning, Importance Uncertainty, Negotiations between the Islamic Republic of Iran and the United States

سناریوهای پیش روی مذاکرات جمهوری اسلامی ایران و آمریکا در دوره دوم ریاست جمهوری دونالد ترامپ

بهرروز تسلیمی کار

دکتری مدیریت دفاعی راهبردی، دانشکده دفاع، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران

Email: behrooztaslimikar@gmail.com

چکیده

مذاکرات ایران و آمریکا در فضای ژئوپلیتیکی کنونی منطقه و نظام بین الملل، تحت تأثیر متغیرهای متعددی از جمله ساختار قدرت آمریکا، نیازهای اقتصادی جمهوری اسلامی ایران، نگرانی‌های امنیتی رژیم صهیونیستی و منافع اقتصادی و ژئوپلیتیکی چین قرار دارد که نتایج و پیامدهای آن بر منافع بازیگران منطقه‌ای و جهانی اهمیت بسزایی دارد. در پژوهش حاضر با بهره‌گیری از روش سناریونویسی مبتنی بر ماتریس اهمیت-عدم قطعیت، تلاش گردیده تا پاسخ سؤال اصلی تحقیق یعنی «چه سناریوهایی پیش‌روی مذاکرات جمهوری اسلامی ایران و آمریکا قرار دارد؟» خلق و ارائه گردد. نوع تحقیق حاضر، کاربردی-توسعه‌ای و رویکرد آن آمیخته با روش توصیفی-تحلیلی است. داده‌ها به دو روش کتابخانه‌ای و میدانی (مصاحبه و پرسش‌نامه) گردآوری گردیده که اطلاعات به دست آمده کیفی به روش تحلیل محتوا و اطلاعات به دست آمده کمی با استفاده از نرم‌افزار تحلیل داده‌های کمی^۱، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. روایی پرسش‌نامه از طریق روایی محتوایی و پایایی با «آلفای کرونباخ» محاسبه گردیده است. در نهایت، با تحلیل محیطی و شناسایی بازیگران فعال و تأثیرگذار، تعداد ۹ متغیر کلیدی شناسایی و با تعیین میزان اثرگذاری (اهمیت) و میزان عدم قطعیت هر یک از متغیرها، چهار سناریو شامل توافق تلخ، مصالحه استراتژیک، تشدید بحران و بازی وقت‌کشی احصا و در نهایت پیش‌ران‌ها، پیامدها، ذی‌نفعان و گزینه‌های راهبردی پیش‌روی جمهوری اسلامی ایران ارائه گردیده است.

کلیدواژه‌ها: آینده‌پژوهی، سناریونویسی، اهمیت-عدم قطعیت، مذاکرات جمهوری اسلامی ایران و آمریکا

شاپا الکترونیک: ۷۸۱۶-۲۹۸۰ ♦ دانشگاه عالی دفاع ملی / فصلنامه آینده‌پژوهی راهبردی

<https://jsfs.sndu.ac.ir/> E-ISSN: 2980-7816

صحت مطالب بر عهده نویسنده مقاله است و بیانگر دیدگاه دانشگاه عالی دفاع ملی نیست.

مقدمه

دور جدید مذاکرات جمهوری اسلامی ایران و آمریکا از بیست و سوم فروردین ماه سال ۱۴۰۴ به صورت غیرمستقیم در عمان، با همکاری وزیر امور خارجه عمان، بار دیگر در کانون توجه رسانه های منطقه ای و بین المللی قرار گرفته است. این گفت وگوها در شرایطی انجام می شود که جمهوری اسلامی ایران با مشکلات اقتصادی در حوزه داخلی مواجه است و آمریکا به دنبال تثبیت قدرت است. ترامپ که در دور دوم ریاست جمهوری خود به سر می برد، در حوزه سیاست خارجی به خصوص روابط سیاسی آمریکا با جمهوری اسلامی ایران، به دنبال موفقیت های چشم گیر و سریع برای تقویت چهره سیاسی خود و نمایش قدرت در برابر رقبای جهانی است. با توجه به تأثیر نتایج و پیامدهای این مذاکرات بر منافع سایر بازیگران منطقه ای و جهانی همچون رژیم صهیونیستی و چین، بنابراین شاهد ورود این بازیگران به صورت غیرمستقیم و تأثیرگذاری آنان در روند مذاکرات به منظور تأمین منافع مدنظرشان نیز هستیم.

از سوی دیگر نیاز است با شناسایی دقیق موقعیت و وضعیت موجود، نسبت به پیش بینی شرایط احتمال های آینده اقدام کرد؛ زیرا آینده نامشخص و پر از عدم قطعیت است؛ اما تصمیم هایی که امروز گرفته می شوند، فردا را خواهند ساخت.

همچنین تصمیم گیری برای فردا در دو حالت کلی قابل تبیین است. اول این که در سایه پیش بینی از اتفاقات و رخدادهایی که احتمال وقوع آنها در آینده وجود دارد، می توان خود را مهیا ساخت. درواقع لازم است تا آینده های ممکن رو شناسایی و پیامدهای هرکدام را بررسی کرد تا امکان احراز آمادگی برای مواجهه با سناریوهای محتمل وجود داشته باشد. دوم این که همان گونه که آقای راسل ایکاف معتقد است با شناسایی دقیق وضعیت و پیش بینی پیامدهای آن، به جای این که خود را برای فردا مهیا کرد، می توان فردا را ساخت؛ یعنی چنانچه متغیرها به درستی تعیین و شناسایی شوند، امکان پیش بینی آینده وجود خواهد داشت؛ این که چه تصمیم ها و سیاست هایی را باید امروز اتخاذ کرد تا در هرکدام از این آینده های احتمالی، کم ترین آسیب و بیشترین بهره را برد. درواقع با آینده پژوهی و سناریونویسی ضمن این که از غافل گیری ممانعت می گردد، فرصت های آینده نیز مشخص، آمادگی لازم برای تهدیدهای محتمل کسب و تصمیم گیری ها نیز منطقی تر و منطبق با واقعیت های موجود خواهد بود.

این پژوهش با هدف خلق و تولید سناریوهای محتمل حاصل از مذاکرات جمهوری اسلامی ایران و آمریکا، سعی در ارائه وضعیت‌های مختلف آینده دارد تا با شناسایی متغیرهای کلیدی و تعیین میزان اثرگذاری، میزان عدم قطعیت و اهمیت هر یک از متغیرها، پیشران‌ها، پیامدها، ذی‌نفعان و گزینه‌های راهبردی پیش‌روی جمهوری اسلامی ایران را تبیین و ارائه نماید.

۱. پیشینه پژوهش

مقاله‌ای با عنوان «سناریوهای آینده روابط ایران و آمریکا در افق پنج‌ساله براساس رویکرد سناریونویسی» توسط ایوب نیکونهاد و همکارانش با طرح این سؤال که «چه سناریوهایی را می‌توان برای آینده روابط ایران و آمریکا در پنج سال آینده در بازه زمانی ۲۰۲۲ تا ۲۰۲۷ میلادی ترسیم کرد؟» در سال ۱۴۰۰ در مجله آینده‌پژوهی انقلاب اسلامی چاپ شده است. در نهایت، یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که براساس متغیرها و فرض‌های موجود، سناریوی ارجح پیش‌رو، افزایش رقابت و دشمنی و سناریوی ممکن و محتمل، تعامل مشروط و محدود و سناریوی مصالحه و سازش است (نیکونهاد و همکاران، ۱۴۰۰).

علی آدمی و سیدامیرسینا نورانی پژوهشی با عنوان «موازنه تهدید در روابط سیاسی جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحده آمریکا» در سال ۱۳۹۸ برای رسیدن به پاسخ سؤال اصلی تحقیق با عنوان «روابط سیاسی ایران و ایالات متحده در چهارچوب نظریه موازنه تهدید چگونه قابل توجیه است؟» انجام دادند و نهایتاً روابط بین دو کشور را برابر نظریه استغن والت مبنی بر این‌که موازنه دولت‌ها در چهارچوب قدرت، جغرافیا، توانایی‌های نظامی و مقاصد تهاجمی قابل توجیه است، تبیین کردند (آدمی و همکار، ۱۳۹۸).

تحقیقی با عنوان «آینده‌پژوهی روابط سیاسی جمهوری اسلامی ایران با ایالات متحده آمریکا تا سال ۲۰۲۴» توسط سیدمحمد طباطبائی و سیدامیرسینا نورانی در سال ۱۳۹۸ با هدف «آینده‌سازی روابط جمهوری اسلامی ایران با ایالات متحده آمریکا» انجام پذیرفته و در نتیجه‌گیری مشخص گردید که آینده‌های محتمل در روابط ایران با آمریکا شامل طیفی است که از یک‌سو منجر به تقابل نظامی میان دو طرف خواهد شد و از سوی دیگر به توافقی ختم می‌شود که ایران در آن به منافع مورد نظر خود دست می‌یابد (طباطبائی و همکار، ۱۳۹۸).

۲. مبانی نظری

۲-۱. «آینده پژوهی»^۱

آینده پژوهی به صورت کلی بر روند پژوهی و سناریونویسی استوار است. (مداحی و همکار، ۱۳۹۵) آینده پژوهی حوزه‌ای میان‌رشته‌ای است که به بررسی و تحلیل آینده‌های ممکن، محتمل و مطلوب می‌پردازد (احمدی و همکاران، ۱۳۹۵). هدف آن، کمک به تصمیم‌گیرندگان برای درک بهتر روندها، عدم قطعیت‌ها و پیشران‌های تغییر است تا بتوانند راهبردهای مناسبی برای مواجهه با آینده تدوین کنند (Bell, 2003). برخی از روش‌های متداول در آینده پژوهی شامل «تحلیل روندها»^۲، «تحلیل پیشران‌ها»^۳، «تحلیل عدم قطعیت‌ها»^۴، «سناریونویسی»^۵، «دلفی»^۶ و «تحلیل تأثیرات متقابل»^۷ هستند (Glenn & Gordon, 2009).

۲-۲. سناریونویسی

سناریونویسی یکی از روش‌های کلیدی در آینده پژوهی است که به منظور بررسی و تحلیل آینده‌های ممکن، محتمل و مطلوب به کار می‌رود. (کاراوند و همکار، ۱۳۸۹) این روش با ترسیم روایت‌هایی از آینده، به تصمیم‌گیرندگان کمک می‌کند تا در مواجهه با عدم قطعیت‌ها و پیچیدگی‌های محیطی، برنامه‌ریزی مؤثرتری داشته باشند (Wade, 2012) فرایند سناریونویسی معمولاً شامل مراحل زیر است:

شناسایی عوامل کلیدی و پیشران‌ها: تعیین عواملی که بیشترین تأثیر را بر آینده موضوع مورد نظر دارند.

تحلیل عدم قطعیت‌ها: شناسایی عواملی که آینده آن‌ها نامشخص است و می‌توانند مسیرهای مختلفی را ایجاد کنند.

-
1. Futures Studies
 2. Trend Analysis
 3. Drivers Analysis
 4. Uncertainty Analysis
 5. Scenario Planning
 6. Delphi Method
 7. Cross-Impact Analysis

ساخت ماتریس سناریو: ترکیب پیش‌ران‌ها و عدم قطعیت‌ها برای ایجاد چهارچوبی که سناریوهای مختلف را تعریف می‌کند.

تدوین روایت‌های سناریو: نوشتن داستان‌های منسجم و منطقی برای هر سناریو، با تمرکز بر پیامدهای مختلف.

ارزیابی و بازنگری: بررسی سناریوها از نظر انسجام، اعتبار و کاربردپذیری و اعمال اصلاحات لازم (Horizon Scanning Centre, 2019).

۲-۳. ماتریس «اهمیت - عدم قطعیت»^۱ در سناریونویسی

در فرایند سناریونویسی، شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر آینده و تحلیل سطح تأثیرگذاری و عدم قطعیت آن‌ها، گامی اساسی به شمار می‌آید. ابزار ماتریس اهمیت-عدم قطعیت به آینده‌پژوهان کمک می‌کند تا عواملی را که بیشترین تأثیر را بر آینده دارند و در عین حال بیشترین سطح عدم قطعیت را نیز دارا هستند، شناسایی و برای آن‌ها سناریو تدوین کنند. این ماتریس با قرار دادن متغیرها بر اساس دو محور عمودی (درجه اهمیت) و افقی (درجه عدم قطعیت) عمل می‌کند. متغیرهایی که در ناحیه بالا و راست ماتریس قرار می‌گیرند یعنی دارای اهمیت زیاد و عدم قطعیت بالا هستند و به عنوان «پیش‌ران‌های بحرانی» شناخته می‌شوند و مبنای اصلی سناریوسازی را تشکیل می‌دهند (Schwartz, 1996). استفاده از این ماتریس نه تنها به کاهش پیچیدگی تحلیل آینده کمک می‌کند، بلکه امکان مواجهه با آینده‌های گوناگون را از طریق طراحی سناریوهای مختلف فراهم می‌آورد. این رویکرد به‌ویژه در شرایط ناپایدار، پُرریسک یا دارای تغییرات سریع مانند تحولات ژئوپلیتیک، تغییرات اقلیمی یا فناوری‌های نوظهور، اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. (Van der Heijden, 2005) دلایل اهمیت ماتریس اهمیت-عدم قطعیت را می‌توان تمرکز بر عوامل کلیدی، ایجاد ساختار برای سناریوها، مدیریت عدم قطعیت و کاربرد در سطوح مختلف تحلیل برشماری کرد (Ringland, 2002).

۴-۲. روابط جمهوری اسلامی ایران و آمریکا

منازعه ایران و آمریکا یکی از موضوعاتی است که در بیش از چهار دهه گذشته، تأثیرات شگرفی بر ماهیت سیاست بین‌الملل گذاشته است. بخشی از این منازعه مربوط به نگاه تاریخی دو کشور و بخشی دیگر به ماهیت متفاوت نظام سیاسی آن‌ها مربوط می‌شود؛ به‌ویژه نگرش متفاوت دو کشور نسبت به سیاست جهانی. ماهیت تعارض در اوایل انقلاب؛ از نگاه ایران، تاراج منافع حیاتی کشور به‌علت فرصت دخالت آمریکا در ایران و از نگاه آمریکا، به خطر افتادن منافع او بعد از انقلاب بود، بنابراین در تقابل با انقلاب برآمد. لیکن امروزه تقابل این دو کشور ناشی از وضعیت جهانی است. با تغییر نگرش آمریکا از حفظ موازنه قدرت در جهان دوقطبی به سامان نظم جهانی، در نگاه آمریکایی‌ها، ایران بازیگری سامان‌زدا و آمریکا بازیگری سامان‌ساز قلمداد می‌گردد. آمریکایی‌ها در تلاش‌اند تا با پدیده‌سازی، تأثیرگذاری بیشتری را در روند تحولات جهانی داشته باشند. همانند جهانی کردن پدیده تروریسم و علمی نشان دادن مقابله با آنکه منجر به شکل‌گیری اجماع جهانی علیه این پدیده گردید. همچنین تهدیدزا نشان دادن ایران هسته‌ای نیز شکل گرفته از همین تفکر راهبردی است. درواقع موضوعاتی را جریان سازی می‌کنند که بتوانند از طریق آن منافع خود را حفظ کنند و این موضوعی کاملاً دکترینی است (نقدی و همکار، ۱۴۰۱).

۵-۲. مصاحبه با خبرگان و نخبگان

۱-۵-۲. کلیات

مصاحبه‌شوندگان، ایجاد درگیری به مفهوم جنگ و حمله آمریکا به جمهوری اسلامی ایران را بسیار دور از ذهن می‌دانند و عنوان کردند که حتی قدرتی در سطح آمریکا که از نظر نظامی و اقتصادی در رأس جهان است، باز هم بدون ائتلاف‌سازی و مشروعیت بخشی بین‌المللی نمی‌تواند نظم جهانی را برهم بزند، چون حمله به جمهوری اسلامی ایران دارای عواقب ناشناخته‌ای است و دنیای امروز، دنیای چندقطبی است، نه تک‌قطبی کامل و در چنین فضایی قدرت نرم، مشروعیت و حمایت هم‌پیمانان همچون ناتو، اتحادیه اروپا، ژاپن و ... ضروری است.

از نظر خبرگان، آن‌چیزی که در مذاکرات جمهوری اسلامی ایران و آمریکا مهم است؛ نوع مذاکره نیست بلکه نتیجه مذاکره است. دقیقاً همان عقلانیتی که سیاست‌مدار اهل هزینه-فایده باید داشته باشد. آمریکا همیشه تلاش می‌کند که خود را «دست بالا» ببیند تا به رقیب خود امتیازی ندهد. در چنین وضعیتی؛ باید آمریکا را با هزینه بالاتری مواجه کرد. به همین دلیل، جمهوری اسلامی ایران باید «قیمت مقاومت» را افزایش دهد یا «هزینه توافق نکردن» را برای آمریکا سنگین کند تا بتواند امتیاز لازم را از چنین رقیبی بگیرد و این هدف صرفاً با ابزارهای نظامی ممکن نیست.

خبرگان، انعطاف تاکتیکی آمریکا در نوع مذاکره (مستقیم به غیرمستقیم) و جایگزینی عمان به جای امارات متحده عربی را یک امتیاز نمادین برای جمهوری اسلامی ایران برشماری کردند و معتقدند که جمهوری اسلامی ایران عملاً نشان داد که در شرایط فشار هم می‌تواند برخی از قواعد بازی را تغییر دهد و اظهار داشتند که اگرچه این موضوع بیشتر جنبه روانی دارد تا یک دستاورد بزرگ، ولی نکته کلیدی آن است که در دیپلماسی همین پیام‌ها نیز ارزشمند هستند. از سوی دیگر مصاحبه‌ها و نظرات مثبت مقام‌های ارشد مذاکره‌کننده دو کشور را بیانگر این واقعیت دانستند که هیچ‌کدام از طرفین نمی‌خواهند مذاکرات رو کامل رها کنند، ولی هر دو طرف در حال جنگ روانی و وزن‌کشی در تعیین چهارچوب و صحنه مذاکره هستند و این مدل رفتار را مقدمه‌ای برای نرمش‌های بعدی، به شرطی که طرفین در میدان عمل و امتیازدهی واقع‌بین باشند، دانستند.

۲-۵-۲. بازیگران فعال و تأثیرگذار در مذاکرات جمهوری اسلامی ایران با آمریکا

از نظر مصاحبه‌شوندگان، دو بازیگر فعال و تأثیرگذار (رژیم صهیونیستی و چین) در بحث مذاکرات جمهوری اسلامی ایران و آمریکا وجود دارد. با توجه به تعرفه‌های اقتصادی که ایالات متحده برای کالاهای وارداتی چین وضع کرده، بنابراین چین از بازی جمهوری اسلامی ایران در برابر آمریکا برای منافع اقتصادی و ژئوپلیتیک خود حداکثر استفاده را خواهد کرد. خرید ارزان نفت، تأمین منابع، مواد خام و معدنی، قراردادهای پتروشیمی و ایجاد نفوذ در منطقه؛ از جمله موضوعاتی است که باعث خواهد شد تا نگاه چین به جمهوری اسلامی ایران هم به‌عنوان

شریک اقتصادی و هم‌زمان به‌عنوان اهرم فشار علیه آمریکا باشد؛ بنابراین همراهی چین با آمریکا در این برهه زمانی، تقریباً صفر خواهد بود.

رژیم صهیونیستی به‌عنوان یکی دیگر از بازیگران تأثیرگذار در مذاکرات بین جمهوری اسلامی ایران و آمریکا، چند سناریو را هم‌زمان پیش می‌برد. سناریوی محتمل برای رژیم صهیونیستی که به‌عنوان سناریوی ایدئال مطرح می‌شود؛ برچیده شدن کامل زیرساخت‌های هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران یا بازگشت به حداکثر غنی‌سازی ۳/۶۷ درصد تحت نظارت شدیدتر از معاهده برجام و محدود شدن نفوذ منطقه‌ای ایران می‌دانند و معتقدند که رژیم صهیونیستی به‌شدت مخالف توافق محدود است و چنانچه این اتفاق رخ دهد احتمال تشدید حملات سایبری و خرابکارانه به تأسیسات حساس جمهوری اسلامی ایران، اقدام نیابتی در سوریه و عراق علیه مواضع جمهوری اسلامی ایران و فشار به ترامپ از طریق لابی صهیونیستی آپیک^۱ و متحدین کنگره را در دستور کار قرار خواهد داد. مصاحبه‌شوندگان معتقدند در صورت بن‌بست مذاکرات، رژیم صهیونیستی به سمت اقدام مستقیم خواهد رفت؛ یعنی یا خودش، یا با هماهنگی آمریکا حمله محدود هوایی یا سایبری جدی به تأسیسات هسته‌ای و انبارهای موشکی در جمهوری اسلامی ایران انجام خواهد داد.

۳-۵-۲. تحلیل محیطی و وضعیت کنونی

از نظر مصاحبه‌شوندگان؛ نتیجه مذاکرات جمهوری اسلامی ایران و آمریکا به وضع داخلی هر دو کشور (فشار اقتصادی، افکار عمومی و لابی‌های سیاسی)، موضوعات اصلی مذاکره (پرونده هسته‌ای، تحریم‌ها، مسائل منطقه‌ای و امنیتی)، میانجی‌گری کشورهای مثل عمان، قطر یا اروپا، سطح اعتماد دو طرف و بازیگران (چین و رژیم صهیونیستی) بستگی دارد. در این بین، فاصله بین حداقل خواسته‌های جمهوری اسلامی ایران و حداکثر امتیازی که آمریکا حاضر هست بدهد،

1. AIPAC: American Israel Public Affairs Committee

AIPAC یک سازمان لابی‌گری قدرتمند در ایالات متحده آمریکاست که هدف اصلی آن حمایت از روابط نزدیک و استراتژیک میان آمریکا و رژیم صهیونیستی است. از این سازمان با نام‌های «کمیته امور عمومی آمریکا-رژیم صهیونیستی» یا در ادبیات رایج‌تر «لابی صهیونیستی آپیک» یا «لابی حامی رژیم صهیونیستی در آمریکا» نیز یاد می‌شود.

گره اصلی ماجرا است. چون جمهوری اسلامی ایران به دنبال تضمین واقعی برای رفع تحریم‌ها، آزادی اقتصادی برای فروش نفت و انتقال پول و حفظ قدرت بازدارندگی منطقه‌ای و برنامه هسته‌ای در سطح قابل قبول است و در طرف دیگر آمریکا دنبال محدود کردن دائمی برنامه هسته‌ای، کنترل نقش منطقه‌ای ایران و برخورد با برنامه موشکی و مسائل حقوق بشر در ایران است.

دسته‌بندی مباحثی که توسط خبرگان از شرایط حاکم بر مذاکرات جمهوری اسلامی ایران و آمریکا احصا گردیده است بدین شرح است:

بخش اول؛ وضعیت کنونی مذاکرات: مذاکرات به صورت غیرمستقیم و با بی‌طرفی عمان برگزار شده؛ هیچ دیدار مستقیمی میان طرفین صورت نگرفته؛ طرف آمریکایی سکوت کرده که در صورت رضایت، با توجه به سبک رسانه‌ای ترامپ، این سکوت غیرعادی به نظر می‌رسد؛ فضای مبهم و متناقض رسانه‌ای، دلیل محکمی برای ناپایدار بودن توافق احتمالی در وضعیت فعلی است.

بخش دوم؛ منافع و محدودیت‌های جمهوری اسلامی ایران: درگیر بحران اقتصادی و فشار افکار عمومی؛ اولویت اصلی، آزادسازی منابع ارزی بلوکه شده و کاهش فشار تحریم‌ها؛ بن‌بست در پذیرش مذاکره درخصوص برنامه موشکی و محور مقاومت.

بخش سوم؛ منافع و محدودیت‌های آمریکا: نیازمند تثبیت قدرت در منطقه برای کنترل رقابت با چین؛ درگیری با چالش‌های داخلی و افزایش انتقادات از سیاست‌های خارجی دولت ترامپ؛ فشار هم‌پیمانان منطقه‌ای مانند رژیم صهیونیستی برای مهار هسته‌ای ایران؛ رویکرد رسانه‌ای قوی و علاقه به نمایش پیروزی‌های سیاسی سریع و چشمگیر.

بخش چهارم؛ مواضع رژیم صهیونیستی: مخالف هرگونه غنی‌سازی حتی در سطح ۳/۶۳ درصد؛ به دنبال نابودی کامل زیرساخت‌های هسته‌ای ایران؛ در صورت توافق محدود، احتمال انجام عملیات نظامی موقت یا حمله سایبری وجود دارد.

بخش پنجم؛ مواضع چین: در حال استفاده از ایران به عنوان زمین بازی در جنگ اقتصادی با آمریکا؛ علاقه‌مند به تداوم همکاری با ایران برای واردات انرژی ارزان و مواد خام؛ عدم همراهی با آمریکا در سناریوی فشار حداکثری.

۴-۵-۲. سناریوهای احتمالی آینده از منظر خبرگان و نخبگان

از تجمیع نظرات خبرگان و نخبگان مصاحبه‌شونده؛ تعداد چهار سناریوی زیر برای مذاکرات جمهوری اسلامی ایران و آمریکا پیش‌بینی می‌شود:

سناریوی اول؛ توافق محدود و کوتاه‌مدت: در حد توقف غنی‌سازی بالای ۶۰ درصد؛ آزادسازی محدود منابع ارزی؛ مذاکرات درخصوص برنامه موشکی همچنان مسکوت.

سناریوی دوم؛ مذاکره مستقیم اجباری: تحت فشار ترامپ برای نمایش توافق؛ در صورت عدم نتیجه، تهدید به حمله یا اعمال تحریم‌های سخت‌تر.

سناریوی سوم؛ حمله محدود به زیرساخت‌های هسته‌ای: در صورت عدم توافق تا پایان خرداد؛ حمایت رژیم صهیونیستی و برخی شرکای منطقه‌ای؛ سناریویی پُریسک که منجر به درگیری منطقه‌ای می‌شود.

سناریوی چهارم؛ توافق جامع: در صورت عقب‌نشینی جمهوری اسلامی ایران درخصوص برنامه موشکی.

۵-۵-۲. الگوی نظری تحقیق

برای مطالعات آینده‌پژوهی درخصوص مسائل ژئوپلیتیکی با تنوع بازیگران و منافع متداخل (همانند مذاکرات جمهوری اسلامی ایران و آمریکا) یکی از معتبرترین و توصیه‌شده‌ترین الگوهای علمی، روش «سناریونویسی مبتنی بر ماتریس اهمیت-عدم قطعیت‌های کلیدی»^۱ است. این الگو بر پایه دیدگاه‌های «پیتر شوارتز»^۲ و تجربیات «مؤسسه رند»^۳ شکل گرفته و در مراکز آینده‌پژوهی مثل OECD، Futures Platform و Shell Scenarios هم به‌کاررفته است.

1. Scenario Planning with Key Uncertainties.

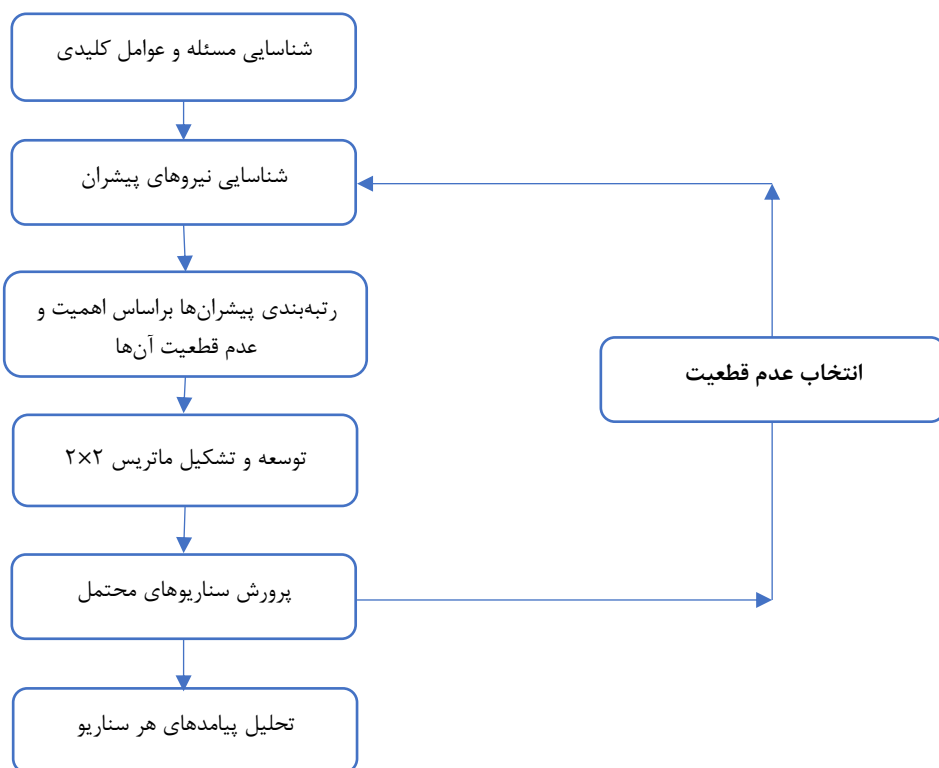
2. Peter Schwartz.

۳. مؤسسه رند یک اندیشکده (مؤسسه تحقیقاتی و مشاوره سیاسی) غیرانتفاعی آمریکایی است که در سال ۱۹۴۸ تأسیس شد. این نهاد ابتدا برای ارائه مشاوره‌های استراتژیک به نیروی هوایی آمریکا در دوران پس از جنگ جهانی دوم ایجاد شد و بعدها حوزه فعالیتش را به موضوعات دفاعی، امنیتی، سیاست خارجی، بهداشت، آموزش، فناوری و مسائل اجتماعی گسترش داد. رند کورپوریشن به‌شدت در تصمیم‌سازی‌های کلان آمریکا در حوزه‌های امنیت ملی، سیاست‌های خاورمیانه، برنامه‌ریزی‌های دفاعی و آینده‌پژوهی استراتژیک نقش دارد.

مراحل کار این الگو شامل ۱. شناسایی «پیشران‌های تغییر»^۱؛ ۲. تشخیص «عدم قطعیت‌های کلیدی»^۲؛ ۳. طراحی ماتریس ۲×۲ براساس دو عدم قطعیت اصلی؛ ۴. ساخت چهار سناریوی اصلی؛ ۵. تحلیل پیامدها و توصیه راهبردی برای هر سناریو است.

در برشماری مزایای این مدل می‌توان از تناسب آن با محیط‌های پُرابهام و پُر از بازیگر متداخل، قابلیت تطبیق برای حوزه سیاست خارجی و امنیتی و همچنین قابل ترکیب با تحلیل ذی‌نفعان و تحلیل روندها یاد نمود. با عنایت به توضیحات فوق، الگوی مفهومی برابر شکل زیر خواهد شد (Schwartz, 1991: 101):

1. Drivers of Change.
2. Critical Uncertainties.

۳. روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع کاربردی و رویکرد آن ترکیبی با روش توصیفی-تحلیلی است. داده‌ها به دو روش کتابخانه‌ای و میدانی گردآوری شده است. در تعیین روایی پرسش‌نامه از روایی محتوا و توزیع دومرحله‌ای پرسش‌نامه بین صاحب‌نظران و برای تعیین پایایی از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شده که برابر جدول زیر معادل ۰/۸۱۳ به دست آمده است.

جدول ۱: آلفای کرونباخ

Cronbach's Alpha	N of Items
.813	27

این تحقیق دارای نتایج اکتشافی و فاقد متغیر مستقل و وابسته است. جامعه آماری کیفی برای مصاحبه، شامل مسئولین لشکری و کشوری است که دارای مدرک تحصیلی دکتری، حداقل ۲۰ سال سابقه کار در محل‌های راهبردی و جامعه آماری کمی شامل مدیران ارشد لشکری و کشوری است که دارای مدرک تحصیلی دکتری، حداقل ۱۵ سال سابقه کار در محل‌های راهبردی و هر دو گروه آشنا با روابط بین‌الملل، سیاست خارجی، روش‌های آینده‌پژوهی و سناریونویسی هستند و به صورت هدفمند تعیین شده‌اند که تعداد جامعه آماری کیفی ۱۲ نفر و جامعه آماری کمی معادل ۵۷ نفر هستند. وضعیت خدمتی و میزان آشنایی جامعه آماری با آینده‌پژوهی به شرح جداول ۲ و ۳ است.

جدول ۲: وضعیت خدمتی جامعه آماری کمی

سن خدمتی	تعداد فراوانی	درصد فراوانی
۳۶ به بالا	۹	۱۵/۸
۳۵-۳۱	۱۶	۲۸/۱
۳۰-۲۵	۳۲	۵۶/۱
کل	۵۷	۱۰۰٪

جدول ۳: میزان آشنایی جامعه آماری با آینده‌پژوهی

سن خدمتی	تعداد فراوانی	درصد فراوانی
خیلی زیاد	۴۶	۸۰/۷
زیاد	۱۱	۱۹/۳
کل	۵۷	۱۰۰

در این پژوهش، پس از احصای متغیرهای کلیدی اثرگذار بر روند مذاکرات جمهوری اسلامی ایران و آمریکا که از مطالعه منابع و مصاحبه با خبرگان و نخبگان به دست آمد، با تهیه پرسش‌نامه محقق‌ساخته، متغیرهای احصاشده به‌منظور تعیین میزان اثرگذاری، میزان عدم قطعیت و میزان اهمیت توسط جامعه آماری کمی مورد ارزیابی قرار گرفتند. متغیرهای مورد اشاره پس از تأیید جامعه نمونه کمی، به‌منظور تبیین سطح تأثیرشان، تعیین وضعیت شدند و در ادامه جایگاه‌های آن‌ها در نمودار و نقشه پراکندگی اهمیت-عدم قطعیت مشخص گردید.

در نهایت مهم‌ترین متغیرها که دارای بیشترین اهمیت و بیشترین عدم قطعیت هستند تعیین و در ماتریس سناریو جاگذاری و چهار سناریوی اصلی به‌همراه پیشران‌ها، پیامدها، ذی‌نفعان و راهبردهای پیشنهادی برای جمهوری اسلامی ایران تبیین شدند. در پایان و به‌منظور روایی و پایایی سناریوها و سایر اطلاعات استخراج شده، نتایج در قالب فرم مصاحبه دوم به جامعه آماری کیفی ارائه و با اخذ تأییدیه نهایی از جامعه خبرگی و نخبگی به‌عنوان دستاوردهای این پژوهش ارائه شده‌اند.

۴. یافته‌های پژوهش

۴-۱. متغیرهای مؤثر و کلیدی در مذاکرات جمهوری اسلامی ایران و آمریکا

با بهره‌گیری از نرم‌افزار مکس کیودا و تحلیل محتوا و گفتمان، گویه‌ها و متغیرهای مؤثر و کلیدی در مذاکرات جمهوری اسلامی ایران و آمریکا از مطالعه منابع و مصاحبه با خبرگان و نخبگان به‌شرح جدول (۴)، احصا شدند.

جدول ۴: متغیرهای مؤثر و کلیدی در مذاکرات جمهوری اسلامی ایران و آمریکا

عنوان متغیر	گزینه‌ها
نوع مذاکرات	مستقیم / غیرمستقیم
غنی‌سازی اورانیوم	بالای ۶۰٪ / ۳۰٪ / ۶۷٪ و کمتر
لغو تحریم‌ها	لغو مؤثر و آزادسازی دارایی‌ها / ماندگاری تحریم‌ها
مداخله رژیم صهیونیستی	همراهی / مخالفت و اقدام نظامی-سیاسی
حمایت چین و روسیه	حمایت فعال / بی‌طرفی یا همراهی با آمریکا
ورود برنامه موشکی به مذاکرات	ورود / عدم ورود (محدود به پرونده هسته‌ای)
وضعیت افکار عمومی داخلی ایران	حمایت از توافق / مخالفت و بی‌اعتمادی
موضع ترامپ و تیم او	انعطاف در برابر امتیاز محدود / پافشاری بر حداکثر خواسته‌ها
موضع کشورهای شورای همکاری خلیج فارس	حمایت / کارشکنی

۲-۴. تعیین وضعیت اثرگذاری و عدم قطعیت متغیرهای مؤثر و کلیدی در مذاکرات جمهوری اسلامی ایران و آمریکا

به‌منظور تعیین وضعیت اثرگذاری و عدم قطعیت متغیرهای مؤثر و کلیدی در مذاکرات جمهوری اسلامی ایران و آمریکا، نسبت به تهیه پرسش‌نامه محقق ساخته به‌منظور تخمین فاصله‌ای میانگین جامعه آماری با سطح اطمینان ۹۵٪ اقدام و نتایج حاصل به‌شرح جدول (۵)، احصا گردید.

جدول ۵: تخمین فاصله‌ای میانگین متغیرهای مؤثر و کلیدی در مذاکرات جمهوری اسلامی ایران و آمریکا

نوع تأثیر متغیرها	عنوان متغیر	وضعیت اثرگذاری	وضعیت عدم قطعیت
کلیدی و استراتژیک	غنی‌سازی اورانیوم	$3.8 \leq \mu_x \leq 4.1$	$3.8 \leq \mu_x \leq 4.3$
	لغو تحریم‌ها	$4.5 \leq \mu_x \leq 4.9$	$3.8 \leq \mu_x \leq 4.4$
کلیدی و حساس	مداخله رژیم صهیونیستی	$4.1 \leq \mu_x \leq 4.5$	$4.2 \leq \mu_x \leq 4.8$
پنهان اثرگذار	ورود برنامه موشکی به مذاکرات	$4.2 \leq \mu_x \leq 4.7$	$3.6 \leq \mu_x \leq 4.1$

نوع تأثیر متغیرها	عنوان متغیر	وضعیت اثرگذاری	وضعیت عدم قطعیت
پشتیبان و فرعی	نوع مذاکرات	$3.4 \leq \mu_x \leq 3.7$	$3.3 \leq \mu_x \leq 3.8$
	حمایت چین و روسیه	$3.6 \leq \mu_x \leq 3.9$	$3.6 \leq \mu_x \leq 3.9$
	وضعیت افکار عمومی داخلی ایران	$3.7 \leq \mu_x \leq 3.9$	$3.2 \leq \mu_x \leq 3.8$
	موضع ترامپ و تیم او	$4.3 \leq \mu_x \leq 4.7$	$3.8 \leq \mu_x \leq 4.1$
	موضع کشورهای شورای همکاری خلیج فارس	$3.3 \leq \mu_x \leq 3.8$	$2.9 \leq \mu_x \leq 3.2$

جدول ۶: وضعیت اثرگذاری و عدم قطعیت متغیرهای مؤثر و کلیدی در مذاکرات جمهوری اسلامی ایران و آمریکا

نوع تأثیر متغیرها	عنوان متغیر	میزان وضعیت اثرگذاری	میزان وضعیت عدم قطعیت
کلیدی و استراتژیک	غنی‌سازی اورانیوم	زیاد	زیاد
	لغو تحریم‌ها	خیلی زیاد	زیاد
کلیدی و حساس	مداخله رژیم صهیونیستی	خیلی زیاد	خیلی زیاد
پنهان اثرگذار	ورود برنامه موشکی به مذاکرات	خیلی زیاد	زیاد
پشتیبان و فرعی	نوع مذاکرات	زیاد	زیاد
	حمایت چین و روسیه	زیاد	زیاد
	وضعیت افکار عمومی داخلی ایران	زیاد	زیاد
	موضع ترامپ و تیم او	خیلی زیاد	زیاد
	موضع کشورهای شورای همکاری خلیج فارس	زیاد	متوسط

برابر نتایج جدول (۵)، با اهمیت‌ترین متغیرهای کلیدی اثرگذاری در مذاکرات جمهوری اسلامی ایران و آمریکا ۱. لغو تحریم‌ها؛ ۲. مداخله رژیم صهیونیستی؛ ۳. ورود برنامه موشکی جمهوری اسلامی ایران به مذاکرات و ۴. موضع ترامپ (تیم جمهوری خواه) احصا شده‌اند. لیکن

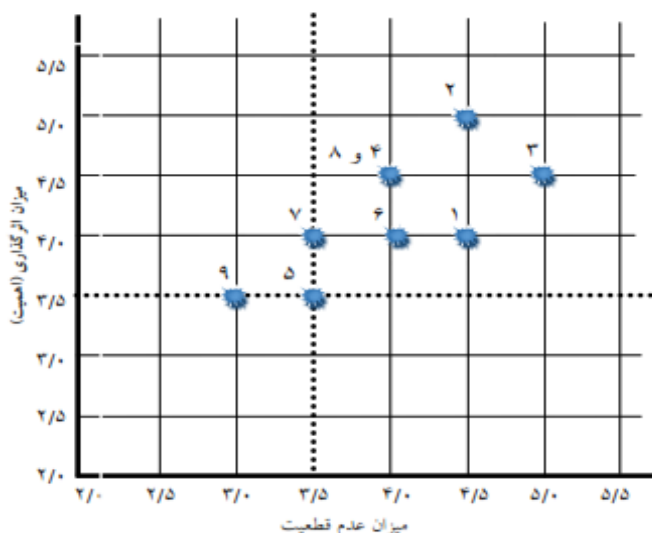
با توجه به این که برای احصای سناریوها در روش اتخاذ شده (سناریونویسی مبتنی بر عدم قطعیت های کلیدی) نیاز به با اهمیت ترین متغیر کلیدی اثرگذاری هستیم، به استناد نتایج کمی ثبت شده در جدول (۴)؛ لغو تحریم ها به عنوان با اهمیت ترین متغیر کلیدی اثرگذاری تعیین می گردد. همچنین برابر نتایج جدول (۵)، عدم قطعیت ترین متغیرهای کلیدی اثرگذاری در مذاکرات جمهوری اسلامی ایران و آمریکا، میزان مداخله رژیم صهیونیستی تعیین گردیده است.

۳-۴. نقشه پراکندگی اهمیت - عدم قطعیت متغیرهای کلیدی مذاکرات جمهوری اسلامی ایران و آمریکا

به منظور تعیین موقعیت متغیرها بر روی نقشه، ابتدا متغیرهای کلیدی شماره گذاری و سپس برابر شماره مربوطه بر روی نقشه علامت گذاری شده اند.

جدول ۷: شماره متغیر برای نمایش بر روی نقشه

عنوان متغیر	شماره متغیر برای نمایش بر روی نقشه
غنی سازی اورانیوم	۱
لغو تحریم ها	۲
مداخله رژیم صهیونیستی	۳
ورود برنامه موشکی به مذاکرات	۴
نوع مذاکرات	۵
حمایت چین و روسیه	۶
وضعیت افکار عمومی ایران	۷
موضع ترامپ و تیم او	۸
موضع کشورهای شورای همکاری خلیج فارس	۹

شکل ۱: پراکندگی اهمیت - عدم قطعیت متغیرهای کلیدی مذاکرات جمهوری اسلامی ایران و آمریکا

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهاد

۵-۱. احصای سناریوها با ارائه ماتریس مربوطه

منطق استاندارد سناریوسازی آن است که با انتخاب دو متغیر که دارای بیشترین اهمیت و بیشترین عدم قطعیت هستند و جایگزینی آن‌ها در محوره‌های X و Y، چهار سناریوی اصلی در ماتریس ۲×۲ شکل خواهد گرفت. براساس این منطق، دو متغیر منتخب شامل «میزان لغو تحریم‌ها» و «میزان مداخله رژیم صهیونیستی» خواهند بود و برهمین اساس ماتریس زیر ایجاد خواهد شد.

جدول ۸: سناریوهای چهارگانه

مهم‌ترین متغیرها	مداخله شدید رژیم صهیونیستی	مداخله محدود یا همراهی
لغو مؤثر تحریم‌ها	سناریو ۱: توافق تلخ (توافق شکننده در سایه تهدیدات و خرابکاری‌ها)	سناریو ۲: مصالحه استراتژیک (توافق همراه با همراهی نسبی رژیم صهیونیستی و کاهش تنش)

مهم ترین متغیرها	مداخله شدید رژیم صهیونیستی	مداخله محدود یا همراهی
عدم لغو مؤثر تحریم‌ها	سناریو ۳: تشدید بحران (بن بست مذاکرات و افزایش تنش منطقه‌ای)	سناریو ۴: بازی وقت‌کشی (تداوم مذاکرات فرسایشی و وضعیت خاکستری)

۲-۵. شرح سناریوها

سناریوی اول؛ توافق تلخ: توافق هسته‌ای به دست می‌آید؛ اما رژیم صهیونیستی با عملیات خرابکاری و فشارهای منطقه‌ای و لابی‌گری، فضا را ناامن نگه می‌دارد. ایران در عین رفع بخشی از تحریم‌ها، زیر تهدید دائم است. فضای بی‌ثبات در منطقه وجود خواهد داشت.

سناریوی دوم؛ مصالحه استراتژیک: توافق حاصل می‌شود و رژیم صهیونیستی هم با اعمال فشارهایی در مذاکرات امتیازاتی می‌گیرد و وارد فاز کنترل‌شده‌تر می‌شود. آرامش نسبی در منطقه برقرار خواهد شد و شاهد تنش‌ها هستیم.

سناریوی سوم؛ تشدید بحران: تحریم‌ها باقی می‌ماند، رژیم صهیونیستی اقدامات نظامی و خرابکاری را تشدید می‌کند. مذاکرات به بن بست می‌رسد. احتمال درگیری‌های نیابتی بالا می‌رود. سناریوی چهارم؛ بازی وقت‌کشی: تحریم‌ها باقی خواهند ماند؛ اما مداخله رژیم صهیونیستی کاهش یا مدیریت می‌شود و با مذاکرات در مسیر فرسایشی و تهدیدهای پیاپی، جمهوری اسلامی ایران در وضعیت خاکستری بین تحریم و مذاکره معلق می‌ماند.

۳-۵. وضعیت هر یک از متغیرها در سناریوهای احصاشده

جدول ۹: وضعیت هر یک از متغیرها در سناریوهای احصاشده

متغیر	وضعیت در سناریوی اول	وضعیت در سناریوی دوم	وضعیت در سناریوی سوم	وضعیت در سناریوی چهارم
نوع مذاکرات	غیرمستقیم	مستقیم	متوقف شده	غیرمستقیم و فرسایشی
غنی‌سازی اورانیوم	بالای ۶۰٪ و در ادامه کاهش تدریجی	۶۷٪/۳ و کم‌تر	بالای ۶۰٪	حدود ۶۰٪

متغیر	وضعیت در سناریوی اول	وضعیت در سناریوی دوم	وضعیت در سناریوی سوم	وضعیت در سناریوی چهارم
لغو تحریم‌ها	آزادسازی محدود و تدریجی	لغو مؤثر و آزادسازی دارایی‌ها	ماندگاری تحریم‌ها	بدون تغییر
مداخله رژیم صهیونیستی	مخالفت و اقدام امنیتی-سایبری	همراهی مشروط	اقدام نظامی-سیاسی فعال	مخالفت مدیریت‌شده
حمایت چین و روسیه	حمایت محدود و مشروط	حمایت فعال	بی‌طرفی یا همراهی با آمریکا	موضع خاکستری
ورود برنامه موشکی به مذاکرات	عدم ورود	ورود محدود	عدم ورود	عدم ورود
وضعیت افکار عمومی داخلی	حمایت مشروط و ناپایدار	حمایت گسترده	بی‌اعتمادی و مخالفت	بی‌تفاوتی نسبی
موضع ترامپ و تیم او	حداکثر فشار	انعطاف نسبی	حداکثر فشار	موضع مبهم، اما تمایل به فشار
موضع کشورهای شورای همکاری	کارشکنی محدود	حمایت	کارشکنی فعال	کارشکنی پنهان

۴-۵. پیشران‌ها، پیامدها، ذی‌نفعان و گزینه‌های پیش‌روی جمهوری اسلامی ایران متناسب با هر یک از سناریوهای احصاشده

جدول ۱۰: پیشران‌ها، پیامدها، ذی‌نفعان و گزینه‌های پیش‌روی ایران در سناریوی اول

سناریوی اول - توافق تلخ			
پیشران‌ها	پیامدها	ذی‌نفعان	گزینه‌های پیش‌روی جمهوری اسلامی ایران

سناریوی اول - توافق تلخ			
رفع بخشی از تحریم‌ها و آزادسازی دارایی‌ها، عملیات خرابکاری و فشارهای امنیتی رژیم صهیونیستی، همراهی محدود چین و روسیه، افکار عمومی محتاطانه مثبت.	توافق پُرچالش و شکننده، افزایش تهدیدات امنیتی و سایبری، تداوم تنش در خلیج فارس، کاهش نسبی فشار اقتصادی.	ایران (محدود در اقتصاد)، آمریکا (در مهار نسبی برنامه هسته‌ای)، رژیم صهیونیستی (نگران، اما فعال در خرابکاری)، چین و روسیه (در موضع موازنه).	تقویت امنیت هسته‌ای و سایبری، بهره‌برداری حداکثری از گشایش‌های اقتصادی، ارتقای دیپلماسی منطقه‌ای و بازدارندگی نرم.

جدول ۱۱: پیشران‌ها، پیامدها، ذی‌نفعان و گزینه‌های پیش‌روی ایران در سناریوی دوم

سناریوی دوم - مصالحه استراتژیک			
پیشران‌ها	پیامدها	ذی‌نفعان	گزینه‌های پیش‌روی جمهوری اسلامی ایران
توافق جامع‌تر با لغو مؤثر تحریم‌ها، رضایت نسبی رژیم صهیونیستی از امتیازات جانبی (مثلاً کنترل غنی‌سازی و نظارت ویژه)، حمایت فعال چین و روسیه، افکار عمومی مثبت.	تثبیت توافق و گشایش اقتصادی کاهش سطح تنش‌های منطقه‌ای احیای روابط تجاری ایران-اروپا، همکاری محدود در موضوعات غیرهسته‌ای.	ایران (اقتصاد و امنیت)، آمریکا (مهار برنامه هسته‌ای)، رژیم صهیونیستی (در چهارچوب توافق)، چین و روسیه (بازیگر فعال منطقه).	بهره‌برداری گسترده از ظرفیت‌های توافق، تنش‌زدایی منطقه‌ای، تقویت دیپلماسی اقتصادی و انرژی، تثبیت پروژه‌های زیرساختی استراتژیک.

جدول ۱۲: پیش‌ران‌ها، پیامدها، ذی‌نفعان و گزینه‌های پیش‌روی ایران در سناریوی سوم

سناریوی سوم - تشدید بحران			
پیش‌ران‌ها	پیامدها	ذی‌نفعان	گزینه‌های پیش‌روی جمهوری اسلامی ایران
ماندگاری تحریم‌ها، مخالفت و خرابکاری فعال رژیم صهیونیستی، همراهی شورای همکاری با مواضع ضدایرانی، موضع سخت ترامپ.	توقف مذاکرات، افزایش ناامنی در منطقه، تشدید فشار اقتصادی افزایش اقدامات تلافی‌جویانه ایران.	رژیم صهیونیستی (تقویت بازدارندگی)، آمریکا (در چهارچوب فشار حداکثری)، شورای همکاری (امنیت محدود و ناپایدار)، ایران (در فشار و ضدحمله‌های منطقه‌ای).	تقویت محور مقاومت و سیاست بازدارندگی گسترش پیمان‌های امنیتی با چین و روسیه، راهبرد اقتصاد مقاومتی و مدیریت بحران ارزی، دیپلماسی امنیتی با کشورهای بی‌طرف منطقه.

جدول ۱۳: پیش‌ران‌ها، پیامدها، ذی‌نفعان و گزینه‌های پیش‌روی ایران در سناریوی چهارم

سناریوی چهارم - بازی وقت‌کشی			
پیش‌ران‌ها	پیامدها	ذی‌نفعان	گزینه‌های پیش‌روی جمهوری اسلامی ایران
ماندگاری تحریم‌ها، کاهش یا مدیریت مداخله رژیم صهیونیستی، مذاکرات غیرمستقیم و فرسایشی، موضع محتاطانه شورای همکاری و افکار عمومی خاکستری.	تداوم وضعیت خاکستری، کندی رشد اقتصادی، افزایش مذاکرات نیابتی، باقی ماندن بی‌اعتمادی داخلی.	آمریکا (بدون هزینه توافق)، رژیم صهیونیستی (نظارت از دور)، چین و روسیه (در نقش میانجی‌گر محدود)، ایران (در بن‌بست موقت).	حفظ گزینه‌های باز و متنوع، دیپلماسی پشت‌پرده با میانجی‌ها، تثبیت بازار داخلی و کنترل ارز، فعال‌سازی محورهای منطقه‌ای غیررسمی.

۵-۵. پیشنهادهای پژوهش

سازمان انرژی هسته‌ای در اسرع وقت نسبت به تهیه نقشه راه تقویت امنیت هسته‌ای خصوصاً خرابکاری صنعتی و سایبری اقدام و با اهتمام بیشتر پیگیری نماید. کلیه قوای سه‌گانه و دستگاه‌های ذی‌ربط، تلاش حداکثری خود را در راستای گشایش‌های اقتصادی به کار ببندند.

وزارت امور خارجه و سایر مبادی ذی‌ربط با محوریت این وزارتخانه، ارتقای دیپلماسی منطقه‌ای، بازدارندگی نرم، تنش‌زدایی منطقه‌ای، تقویت دیپلماسی اقتصادی و انرژی، گسترش پیمان‌های امنیتی با چین و روسیه، دیپلماسی امنیتی با کشورهای بی‌طرف منطقه، دیپلماسی پشت‌پرده با میانجی‌ها و فعال‌سازی محورهای منطقه‌ای غیررسمی را در دستور کار خود قرار دهند و در این راستا از تمام ظرفیت‌های موجود نهایت استفاده را داشته باشد.

نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در تقویت محور مقاومت و سیاست بازدارندگی نظامی برنامه‌های بلندمدت، میان‌مدت و کوتاه‌مدت خود را تهیه و در صورت نیاز به سایر دستگاه‌های ذی‌ربط اقدامات مقدماتی را در اسرع وقت انجام دهند.

فهرست منابع

- آدمی، علی؛ نورانی، سیدامیرسینا (۱۳۹۸)، *سناریوهای آینده روابط ایران و آمریکا در افق پنج ساله براساس رویکرد سناریونویسی*، فصلنامه پژوهش های روابط بین الملل، شماره ۳۵.
- احمدی، امید؛ قائدی، زینت؛ خوشحال، ابوالفضل (۱۳۹۵)، *آینده پژوهی: مفاهیم، روش ها و کاربردها*، سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی.
- طباطبائی، سیدمحمد؛ نورانی، سیدامیرسینا (۱۳۹۸)، *آینده پژوهی روابط سیاسی جمهوری اسلامی ایران با ایالات متحده آمریکا تا سال ۲۰۲۴*، فصلنامه آینده پژوهی ایران، شماره ۵.
- کاراوند، عباس؛ مداحی، محمدابراهیم (۱۳۸۹)، *آینده نگاری و مدیریت آینده*، انتشارات هزاره ققنوس.
- مداحی، محمدابراهیم؛ کاراوند، عباس (۱۳۹۵)، *آینده پژوهی: مبانی، روش ها و کاربردها*، انتشارات هورمزد.
- نقدی، جعفر؛ تسلیمی کار، بهروز (۱۴۰۱)، *دکترین امنیت ملی در مورد منازعه با آمریکا*، فصلنامه راهبرد دفاعی، دوره بیست، شماره ۷۸.
- نیکونهاد، ایوب؛ مرادی، عبدالله؛ محمدی، زهره؛ محمدی خانقاهی، محسن (۱۴۰۰)، *موازنه تهدید در روابط سیاسی جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحده آمریکا*، فصلنامه آینده پژوهی انقلاب اسلامی، شماره ۲۹۶.

References

- Bell, W. (2003). *Foundations of Futures Studies: Human Science for a New Era*. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.
- Glenn, J. C., & Gordon, T. J. (Eds.). (2009). *Futures Research Methodology* (Version 3.0). Washington, DC: The Millennium Project.
- Horizon Scanning Centre. (2019). *Scenario Planning Toolkit*. London: Government Office for Science.
- OECD. (2020). *Using Scenarios to Explore Climate Change: A Handbook for Practitioners*. Paris: OECD Publishing.
- Ringland, G. (2002). *Scenarios in Public Policy*. Wiley.
- Schwartz, P. (1991). *The Art of the Long View: Planning for the Future in an Uncertain World*. Doubleday.
- Schwartz, P. (1996). *The Art of the Long View: Planning for the Future in an Uncertain World*. Doubleday.
- Van der Heijden, K. (2005). *Scenarios: The Art of Strategic Conversation* (2nd ed.). Wiley.
- Wade, W. (2012). *Scenario Planning: A Field Guide to the Future*. Hoboken, NJ: Wiley.